

Arbetsplan för skolbiblioteksverksamheten på Enskede skola

Vision

Skolbiblioteket ska upplevas som en positiv plats som stimulerar tankeutbyte, kunskapsutveckling, demokratiska värderingar och informationskompetens för både elever och personal. Verksamheten ska vara integrerad i lärandet på alla nivåer. Genom skolbibliotekets språkfrämjande arbete skall elevernas språk och läsförståelse utvecklas och stimuleras.

Mål

Skolbiblioteksverksamheten ska:

- Stimulera och öka läsintresset
- Öka utlåningen av litteratur
- Arbeta språkutvecklande i svenska och eventuellt modersmål för att utveckla läsförståelsen och språk för eleverna
- Verka för att främja demokratiska värderingar
- Vara en delaktig part i kulturella aktiviteter på skolan
- Vara ett pedagogiskt verktyg i undervisningen i syfte att förbättra måluppfyllelsen för våra elever, t.ex. genom att stötta med material
- Hjälpa till att bygga grunden för det livslånga lärandet
- Undervisa i källkritik, informationssökning och bibliotekskunskap så att eleverna får förståelse för dessa områden
- Vara en självklar del av den pedagogiska processen, både för elever och pedagoger
- Samverka med lärarna beträffande den röda tråden i svenska
- Ha en tydlig grund i Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Lgr11)

Delmål

- F-klass ska eleven ha haft sagostund och tagit del av skolbibliotekets utbud av litteratur
- Vid år 3 ska eleven ha tagit del av bibliotekets utbud komma dit regelbundet för lån av litteratur, haft grundläggande bibliotekskunskap, bokprat och sagostund/boksamtal.
- Vid år 6 ska eleven ha tagit del av bibliotekets utbud och komma dit regelbundet för lån av litteratur och informationssökning. Eleven skall ha fått källkritik- och informationssökningsundervisning, bokprat och boksamtal eller motsvarande.

- Vid år 9 ska eleven ha fått in rutinen att vända sig till biblioteket för litteratur-, informationssöknings- och informationsbearbetningsfrågor. Eleven lånar litteratur frekvent och/eller tar del av bibliotekets utbud på annat sätt. Eleven ska ha fått fördjupad undervisning i källkritik- och informationsökning. Eleven ska ha deltagit i boksamtal eller motsvarande.

Eleverna ska ha uppnått delmålen senast ovan angivna årskurser.

Lagar och kommunala riktlinjer

Biblioteksverksamheten på Enskede skola ska ske i linje med nuvarande lagstiftning och kommunala riktlinjer och regler.

Enligt 2 kap. 36 § i skollagen (2010:800) står det att ”eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek”. Enligt 4 § i bibliotekslagen (2014:801) ska ”biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information”.

Skolinspektionen konkretiserar skollagen med följande krav för att man ska kunna säga att elevernas rättighet till skolbibliotek uppfylls:

- Eleverna har tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av elevernas utbildning för att bidra till att nå målen för denna.
- Biblioteket omfattar böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier.
- Biblioteket är anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

(Skolinspektionen.se/skolbibliotek)

I Stockholms stads budget 2016 understryks vikten av skolbibliotek.

”Att stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur är en prioriterad fråga och skolbiblioteken spelar en central roll för ökad läskunnighet. Förutom böcker är skolbiblioteken en resurs med tillgång till olika medier för att stödja lärandet och undervisningen. Alla Stockholms skolor ska ha tillgång till skolbibliotek. För att skolbiblioteken ska fylla sin fulla funktion ska de ha en grundläggande bemanning. Skolbibliotekariernas kunskap och engagemang ska tas tillvara och utgöra en naturlig del av skolans undervisning. För en sådan utveckling är det av stor vikt att eleverna möts av utbildade bibliotekarier i skolbiblioteken.”

(Stockholms stads budget 2016. 2016 s. 243)

Biblioteksplanen för 2016 är ännu inte beslutad kring men i den föregående som gällde 2011-2015 står det att alla elever i Stockholm stad ska ha tillgång till ett skolbibliotek (*Bibliotek i rörelse. Biblioteksplan 3.0 - en strategisk plan för Stockholms bibliotek 2011-2015. 2011 s.10*)

I Unescos folkbiblioteks- och skolbiblioteksmanifest finns följande mål för skolbibliotek:

- Att stödja och främja de utbildningsmål som anges i skolans mål sättnings och läroplaner.
- Att främja elevernas läslust och lust att lära samt lära dem att bli biblioteksanvändare.
- Att erbjuda möjligheter att skapa och använda information som en väg till kunskap, förståelse, fantasi och glädje.
- Att ge eleverna träning att värdera och använda information, oavsett form, samt ge dem insikt och förståelse för olika kommunikations former
- Att ge tillgång till såväl lokala och nationella som globala resurser för att öka förståelsen och ge insikt om olika idéer, erfarenheter och åsikter.
- Att anordna aktiviteter som främjar kulturell och social medvetenhet och lyhördhet.
- Att tillsammans med elever, skola och föräldrar verka för att uppnå skolans målsättning och främja insikten om att åsiktsfrihet och tillgång till information är förutsättningar för medborgaransvar och för delaktighet i ett demokratiskt samhälle.
- Att främja läsning.
- Att verka för att skolbibliotekets resurser görs tillgängliga inom och utanför skolan. Skolbiblioteket kan fullgöra dessa uppgifter genom att upprätta handlingsplaner och utveckla sina tjänster, genom urval och anskaffning av lämpliga informationskällor samt genom att erbjuda vägledning och undervisning med hjälp av utbildad personal.

(Unescos folkbiblioteks- och skolbiblioteksmanifest 1/2006 ss.14-15)

Förutsättningar

Anslaget för bokinköp är 70 000 kr och det finns möjlighet till stadsanslag under förutsättning att ordinarie anslag spenderas. Skolbiblioteket är bemannat med en utbildad bibliotekarie som jobbar 100 %. Biblioteket är öppet cirka 30 timmar i veckan. Avvikelser förekommer dock från ordinarie öppettid på grund av möten, kompetensutveckling, bokade tider, med mera. Dessa avvikelser anges med ett veckoschema på dörren. Tider bokas i Skolwebben eller via e-post. Mer information finns på Skolwebben i rummet Biblioteket.

För att kunna arbeta ändamålsenligt med det centrala innehållet i Lgr11 krävs stor mångfald i det litterära beståndet i biblioteket såväl som tillgång till annat material som databaser et cetera. I dagsläget finns kommunal tillgång till bland annat Alex författarlexikon, NE.se (Nationalencyklopedin) och Landguiden. I dagsläget finns cirka 6500 titlar i beståndet men det behöver utvecklas, läs mer under Inköp och beståndsutveckling på s.5.

När det gäller tekniska hjälpmedel har eleverna tillgång till 6 datorer som är placerade i skolbiblioteket. Elever med läsnedsättning har också möjlighet att få tillgång till talböcker med hjälp av Legimus-appen. Läs mer under metod- lässtimulans på s.3.

Metod – lässtimulans

Ett välfungerande läsfrämjande arbete bidrar till ökad måluppfyllelse, större språklig kompetens, bättre läsförmåga och ökar förståelse för såväl den egna identiteten som andra människor genom möjligheten att ta del av andras livssituation. En förståelse som kan ses som en förutsättning för att främja demokratiska värderingar.

Läslust kan stimuleras genom bokcirklar, boksamtal, bokprat, sagostunder, boklådor, etcetera.

En bokcirkel innebär att alla elever har läst samma bok och sitter och samtalar kring texten. Detta görs i mindre grupper. En bokcirkel kan exempelvis äga rum i samarbete med SO-ämnena med en bok som utspelar sig under exempelvis andra världskriget.

Bokprat innebär en presentation om olika böcker, med fördel med bildstöd på SMARTboard eller motsvarande. Böckerna kan vara valda utifrån ett tema eller ett differentierat urval.

Boksamtal kan se ut på olika sätt. Exempelvis kan skolbibliotekarien läsa högt för eleverna eller så läser eleverna högt och samtalar om texten. Det görs med fördel i mindre grupp. Eleverna kan också ha läst en text/olika texter i förväg med efterföljande samtal. Boksamtal kan även kombineras med läslogg/journal. Boksamtal görs exempelvis med utgångspunkt från Aidan Chambers teorier (Chambers, Aidan 1993. *Böcker inom oss.*).

Sagostunder genomförs ofta med bildstöd eftersom det underlättar att varje elev får se bilderna i lugn och ro samtidigt som de kan se eventuell text. Sagostunder bör dock också bedrivas utan bildstöd i syfte att eleverna lär sig att utveckla sin fantasi och får en möjlighet att skapa sina egna bilder. Exempel på en vidareutvecklad sagostund är att först läsa en klassisk konst-eller folksaga och sedan jämföra med en modern nytolkning. Strategierna från En läsande klass kan också användas i diskussionen kring sagan.

En boklåda lånas ut till ansvarig lärare vilket innebär att klassen får en egen bokdepå. Boklådans innehåll består vanligen av ett urval böcker i olika svårighetsnivåer och genrer. Boklådor kan också göras utefter ett visst tema.

Elever med en läsnedsättning får tillgång till MTM:s (Myndigheten för tillgängliga medier)

utbud av skönlitterära talböcker via Legimus-appen eller som USB-minne. Särskilda villkor gäller för dessa lån och de sker i samförstånd med vårdnadshavare.

Utgångspunkten i all lässtimulerande verksamhet är att skraddarsy den utefter varje grupp och pedagogs behov och önskemål.

Metod – källkritik, informationsökning och bibliotekskunskap

Bibliotekskunskap ger eleverna kompetens att hitta i skolans bestånd av litteratur och söka i bibliotekskatalogen. De får en grundläggande kunskap om SAB-systemet, bibliotekets uppställningssystem och genremarkering.

Källkritik nämns i det centrala innehållet Lgr11 inom t.ex. ämnena hem-och konsumentkunskap (ss. 42-43), biologi (s.115), fysik (ss.130-131), geografi (s.161), historia (s.177), religion (s.188), samhällskunskap (ss.201-202) och svenska (ss.224-227). Ett källkritiskt förhållningssätt innebär att eleven får möjlighet att utveckla ett demokratiskt tänkande.

Undervisning i källkritik och informationssökning bedrivs med fördel i samband med projekt i ordinarie undervisning, i syfte att kontextualisera och motivera skolbibliotekets undervisning. Undervisningen kan bland annat inkludera introduktion till begrepp som källa, information och avsändare, presentation av olika källor och uppslagsverk (exempelvis NE.se) och upphovsrätt, reflektioner kring olika källors tillförlitlighet, information om hur källhänvisningar görs enligt Oxford-och Harvardsystemet och skillnaden mellan primär-och sekundärkällor, et cetera. Allt anpassas efter elevernas behov och pedagogernas önskemål. Om skolbiblioteket inte själv bedriver undervisning i källkritik och informationsökning, ska det fungera som ett stöd för resten av den pedagogiska personalen på Enskede skola. Detta görs genom att exempelvis tillhandahålla relevant litteratur och annat material.

Inköp och beståndsutveckling

Bokbeståndet ska vara i ständig utveckling. Facklitteraturen ska vara aktuell och skönlitteraturen ska representera olika delar av världen, olika livssituationer och identiteter. Det ska även finnas böcker på engelska, som ett stöd för engleskundervisningen. Utbudet ska tilltala alla elever oavsett språklig utveckling och smak. Därför är kontinuerlig utveckling nödvändig och sker bland annat genom anskaffande av ny litteratur. I dagsläget behöver framför allt utbudet av ungdomsböcker, engelskspråkig litteratur samt viss facklitteratur utvecklas ytterligare.

Klassuppsättningar finns tillgängliga för lån till lärarna via Cirkulationsbiblioteket. Mångspråksbiblioteket tillhandahåller böcker på andra språk än svenska och engelska.

Exempel på genrer och sorters litteratur som ska finnas representerade i skolbibliotekets bestånd:

- Mytologiska berättelser
- Lyrik
- Dramatik
- Folksagor och konstsagor
- Fabler
- Skönlitterära betydelsefulla författarskap (s.k. klassiker)
- Beskrivande och förklarande texter (exempelvis faktatexter)
- Rim
- Bilderböcker
- Kapitelböcker
- Biografier
- Tidningar

Underlaget för detta baseras på det centrala innehållet i Lgr11, exempelvis som centralt innehåll i ämnet svenska (ss. 223-224). Skolbibliotekets bestånd är ett komplement till övrig undervisning och läromedel och är inte att se som en ersättning för denna.

Elevinflytande och likabehandling

”Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse.” (Lgr11 s. 7)

Ett väl fungerande elevinflytande över skolbibliotekets verksamhet innebär att eleverna får tillfälle att öva sin demokratiska kompetens. Exempel på hur elevinflytandet kan se ut är biblioteksgrupp med elever som får komma med idéer kring verksamhetens utveckling, att eleverna har möjlighet att skriva inköpsförslag för anskaffning av ny litteratur och fylla i enkäter som skickas ut kontinuerligt, exempelvis vid terminslut. Skolbiblioteket bör även föra dialog med olika elevföreningar som exempelvis HBTQ-gruppen och elevrådet. En skolbiblioteksgrupp finns dock ej i nuläget.

Utvärdering

Utlåningsstatistiken ska ske månatligen och överlämnas till skolledningen. Enkäter till elever och personal ska skickas ut kontinuerligt. Uppfyllandet av arbetsplanen ska ske årligen, med fördel vid läsårets slut.

Källförteckning

Digitala källor

Bibliotek i rörelse. Biblioteksplan 3.0 - en strategisk plan för Stockholms bibliotek 2011-2015
<https://biblioteket.stockholm.se/sites/default/files/biblioteksplan12-03-07.pdf>
(2016-02-02)

Bibliotekslagen

https://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/sfs_sfs-2013-801/
(2016-01-28)

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011

http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2Fblob%2Fpdf2575.pdf%3Fk%3D2575
(2016-02-02)

Skolinspektionen

<http://www.skolinspektionen.se/skolbibliotek>
(2016-01-29)

Skollagen

https://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Skollag-2010800_sfs-2010-800/
(2016-02-02)

Stockholms stads budget 2016

<http://www.stockholm.se/OmStockholm/Budget/>
(2016-02-02)

Unescos folkbiblioteks- och skolbiblioteksmanifest 1/2006

<http://www.biblioteksforeningen.org/wp-content/uploads/2012/05/Unesco.pdf>
(2016-01-29)

Tryckta källor

Chambers, Aidan (1993). *Böcker inom oss*. Stockholm: Rabén & Sjögren.